

Rýchlo sa šíriace invázne alebo potenciálne invázne druhy rastlín čoraz agresívnejšie ohrozujú pôvodnú kvetenu Slovenska.

S cieľom oboznámiť verejnosť s najproblematickejšími nepôvodnými, cudzokrajnými druhmi rastlín, ktoré sa v kultúrnej krajine, ale aj vo voľnej prírode nekontrolovane šíria, bola v roku 1999 vydaná prvá zo série skladačiek „Invázne druhy rastlín na Slovensku“.

V tejto, v poradí druhej skladačke, Vám chceme predstaviť skupinu cudzokrajných drevín, ktoré sú rovnako ako bylinné druhy v novom prostredí nebezpečím pre domácu vegetáciu. Aj nepôvodné dreviny sa na územie Slovenska vo väčšine prípadov dostali následkom zámerného rozširovania, tzn. pestovaním pre hospodárske, okrasné, produkčné účely (ako medonosné rastliny) alebo aj z rôznych experimentálnych pestovateľských dôvodov v lesnom alebo vodnom hospodárstve.

K najznámejším cudzokrajným introdukovaným drevinám s inváznym potenciálom patrí **agát biely** (*Robinia pseudoacacia*), **javorovec jaseňolistý** (*Negundo aceroides*) a **pajaseň žliazkatý** (*Ailanthus altissima*), menej známe a skôr mimo voľnej prírody sa vyskytujúce sú **sumach pálkový** (*Rhus typhina*) a **beztvarec krovitý** (*Amorpha fruticosa*), ktoré sa vysádzajú na voľných priestranstvách miest a obcí.

PAJASEŇ ŽLIAZKATÝ

AILANTHUS ALTISSIMA (Mill.) Swingle

Syn.: *Ailanthus glandulosa* Desf.

Dekoratívny strom, vysoký 20 až 25 m, pochádzajúci z Číny. Do Európy bol privezený v roku 1751. Na Slovensku je najrozšírenejším introdukovaným ázijským druhom. Rastie v pôvodných i druhotných spoločenstvách, pričom sa správa invázne. Radí sa k zdomácneným neofytom.

Má veľké, 40 až 60 cm dlhé, nepárno perovito zložené listy z 11-19 lístkov. V bezlistom stave vyniká sytooranžová dreň konárov. Súkvetie malých jednopohlavných zápachajúcich kvetov je vrcholová metlna. Kvitne v júni až auguste. Plodom sú podlhovasté krídlaté nažky.

Pajaseň má nízke nároky na obsah živín v pôde, je tolerantný voči suchu, soliam a znečisteniu ovzdušia, produkuje veľké množstvo semien a preto sa rýchlo sa šíri.

Ohniskami rozširovania sú veľké mestá a sídla, kde má tendenciu monopolizovať biotop. Spolupôsobí tu môže aj aleopatický účinok výlučkov kôry koreňov, ktorý redukuje uchytanie konkurenčných druhov. Šírenie postupuje pozdĺž komunikácií - líniová migrácia, ale i vodou a vtákmi.

Jeho ďalšie pestovanie už nie je žiadúce, pretože predstavuje značné nebezpečenstvo pre teplejšie oblasti Slovenska.

JAVOROVEC JASEŇOLISTÝ

NEGUNDO ACEROIDES MOENCH

Syn.: *Acer negundo* L., *Negundo fraxinifolia* Nutt.

Pôvodným domovom javorovca je Severná Amerika. Do Európy bol dovezený koncom 17. storočia ako okrasná drevina.

Dorastá do výšky 20 m. Má široko rozloženú korunu. Listy sú protistojné, nepárno perovito zložené s 3-7 tvarovo veľmi premenlivými lístkami. Ozdobou stromu sú dvojdomé žltozelené kvety. Vyrastajú v marci až apríli, buď pred alebo súčasne s rozvíjaním listov. Samičie kvety sú zoskupené do chocholíkov visiacich na dlhých stopkách a samčie vytvárajú dlhostopkaté strapce. Plodom je krídlatá dvojnážka.

Je nenáročný na obsah živín v pôde, odolný voči mrazom a nepriaznivým vplyvom mestského prostredia, a preto sa často vysádza v parkoch alebo v zeleni sídiel. Pre tieto účely boli vyšľachtené aj rôzne farebné kultivary.

Nebezpečenstvo predstavuje jeho agresívne správanie vo voľnej prírode, kde sa šíri najmä pozdĺž tokov a zapričiňuje zaburinenie nielen sprievodnej vegetácie tokov, ale i lužných lesov. Pri likvidácii tohto druhu z prirodzených spoločenstiev nebude stačiť iba jeho výrub. Rekonštrukcia druhovej skladby porastov bude veľmi náročná.

SUMACH PÁLKOVÝ

RHUS TYPHINA L.

Syn.: *Rhus hirta* (L.) Sudw.

Ker alebo strom pôvodom z východnej časti Severnej Ameriky. K nám sa dostal ako okrasná drevina, ktorá sa dodnes pestuje v parkoch a záhradách.

Mnohojarmové, nepárno perovito zložené listy sú dlhé 50 cm. Nápadné sú najmä v jesennom období, keď sa ich farba mení na vínočervenú. Ide o dvojdomú rastlinu. Samičie kvety sú červené a samčie žlté. Kvety sú drobné usporiadané v dlhých koncových metlinách. Objavujú od júna - júla. Plodom je kôstkovica.

Na území Slovenska sa zatiaľ vyskytuje väčšinou v kultúrach, tzn. pestovaný v parkoch a záhradách, do voľnej prírody preniká len veľmi ojedinelo. Niekde sa môže pestovať aj ako medonosná rastlina.

Pomocou podzemných poplazov sa veľmi rýchlo šíri a obsadzuje stále nové a nové stanovišťa, z ktorých postupne a často veľmi úspešne vytlačá domáce okrasné dreviny. V tom treba vidieť nebezpečenstvo tohto druhu.

AGÁT BIELY

ROBINIA PSEUDOACACIA L.

Syn.: *Pseudoacacia communis* Simonk., *Robinia acacia* L., *Pseudoacacia pseudoacacia* Borbás

Agát biely bol do Európy privezený zo Sev. Ameriky francúzskym záhradníkom J. Robinom v roku 1601 (podľa neho má i meno). U nás sa rozšíril počas „agátovej mánie“ asi pred 200 rokmi.

Na Slovensku rastie najmä v južných teplejších oblastiach, ale aj na lokalitách podhorského stupňa.

Agát je stredne vysoký strom s nepárno perovitými listami. Pozornosť upúta najmä od mája do júna bielymi, silne voňavými, medujúcimi kvetmi usporiadanými v strapcoch. Plodom je charakteristický plošký struk.

Uvedený druh, aj keď má mnohostranné hospodárske využitie, spôsobuje nemalé problémy z hľadiska prírodoochranného, pretože tam, kde sa raz agát rozšíri, už nielenže nič nerastie, ale aj jeho prípadná eliminácia je takmer nemožná. Druhovú pestrosť v jeho porastoch klesá na minimum, pretože prítomnosťou agátu sa výrazne zhoršuje kvalita pôdy na danom stanovišti.

Aj keď agát biely patrí dnes už medzi zdomácnené druhy, o jeho likvidácii sa neuvažuje, hoci obnova agátových porastov smerom k prirodzenému drevinnému zloženiu by bola vítaná.

BEZTVAREC KROVITÝ

AMORPHA FRUTICOSA L.

Je to svetlomilný, vzdušný, málo rozkonárený dekoratívny ker pochádzajúci zo Severnej Ameriky a introdukovaný pôvodne v roku 1724 do Anglicka. K nám sa dostal ako okrasná drevina v druhej polovici 19. storočia, odkedy sa pestuje najmä v parkoch a záhradách. Pestuje sa tiež ako pôdoochranná drevina.

Charakterizuje ho hladká čierosivá kôra, mnohojarmové, nepárno perovito zložené listy dlhé až 30 cm. Kvety, ktoré rozkvitajú v júni sú usporiadané v 7-15 cm dlhých strapcoch s 30-80 kvetmi svetlomodrej alebo bielej farby. Plodom je nepukavý struk. Rozmnožuje sa semenami, ale i vegetatívne. Každý kúsok výhonka vložený do zeme sa ujme.

Hoci často splanieva, naďalej sa používa na ozeľovanie neplodných plôch. V lužných lesoch južného Slovenska predstavuje nebezpečenstvo pre pôvodné ekosystémy. Najmä pozdĺž vodných tokov vytvára súvislé plošné zárasty.

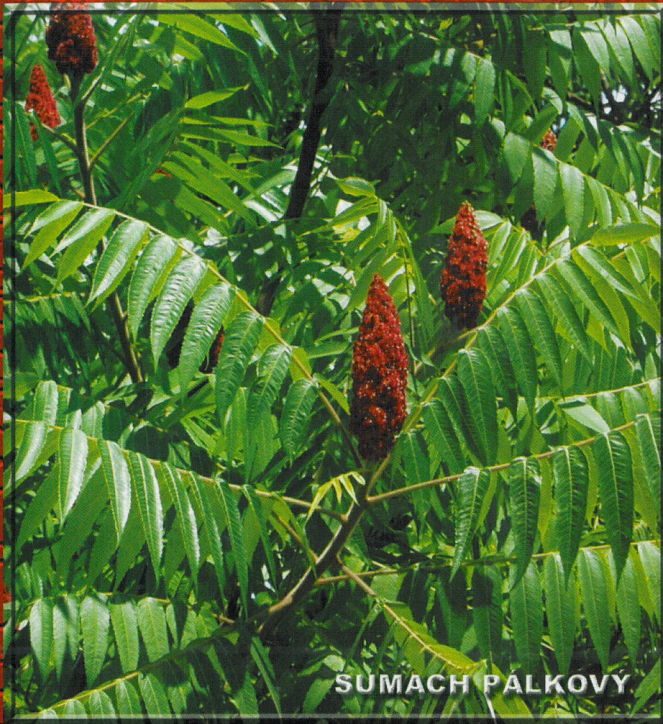
Vydala: Štátna ochrana prírody SR - Centrum ochrany prírody a krajiny Banská Bystrica v roku 2002 ako druhé vydanie.

Text a foto: RNDr. Alžbeta Cvachová, Mgr. Emilia Karasová, RNDr. Eva Uherčíková, CSc.,

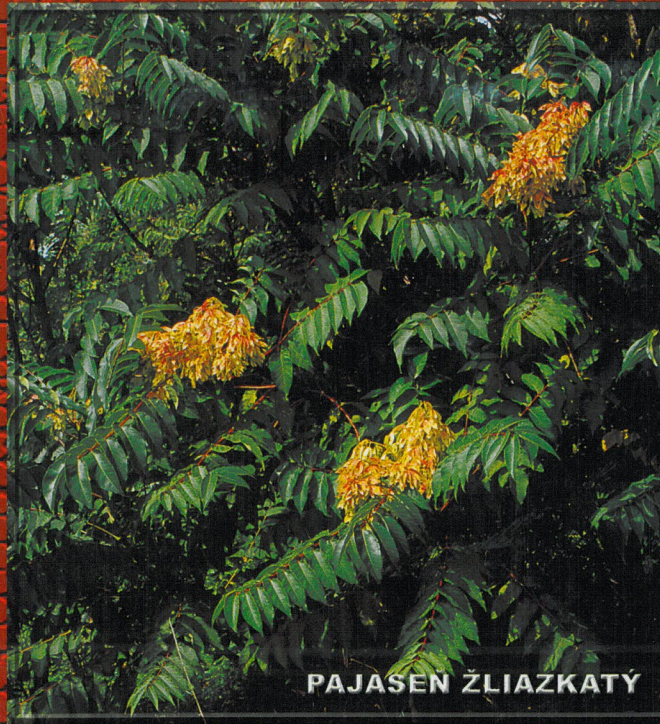
Mgr. Andrea Šimková, RNDr. Eva Kocianová, RNDr. Ema Gojdičová, Ing. Ivan Rybár.

Náklad: 3.000 výtlačkov.

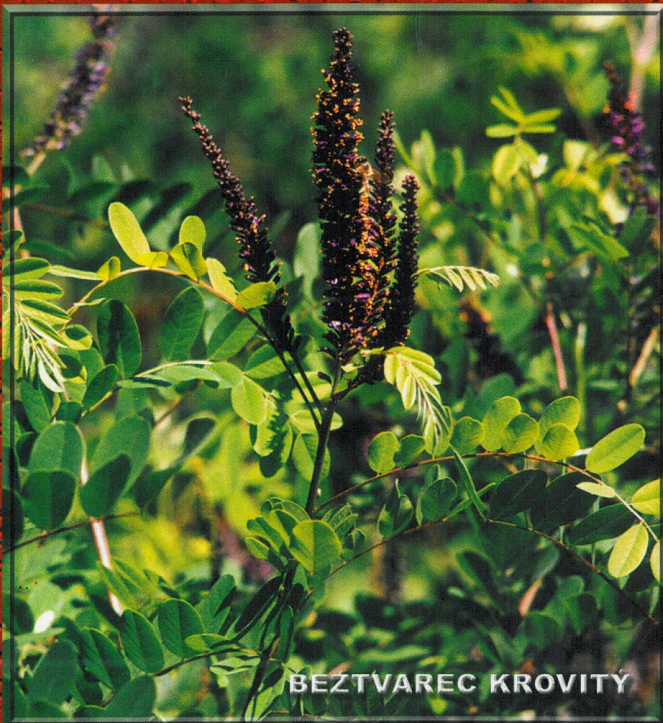
**INVÁZNE DRUHY RASTLÍN
NA SLOVENSKU 2
(DREVINY)**

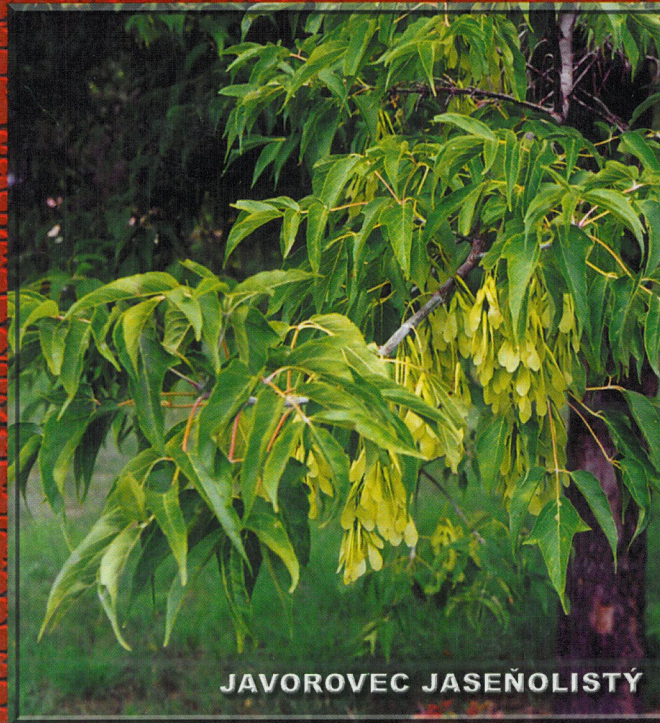
SUMACH PÁLKOVÝ

PAJASEN ŽLIAZKATÝ

BEZTVAREC KROVITÝ

JAVOROVEC JASEŇOLISTÝ

AGÁT BIELY

**ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
CENTRUM OCHRANY PRÍRODY A KRAJINY
BANSKÁ BYSTRICA**